

ADATTÁR.

VÖRÖSMARTY MIHÁLY ISMERETLEN DRÁMÁI.

(Első közlemény.)

Rendkívül érdekes kéziratköteg került még 1933-ban az Országos Széchényi Könyvtár birtokába. (Növ. naplósám: 1933/48. Jelzet: 943 Oct. Hung.) Nyolcadrét, összefűzött vagy lazán álló lapokon a fiatal Vörösmarty ismert és ismeretlen műveiből kapunk gazdag gyűjteményt, a számtalan javítás, eltérő változat alapján kétségtelenül első fogalmazványokat. Az eladó: Homonnay Rezső a kézirat eredetéről mindössze annyit tudott, hogy az bátyja, Homonnay József ujságíró hagyatékából való, aki a háború előtt kéziratokat régi könyveket gyűjtött és 1916-ban eltűnt az orosz harctéren. Hogy került hozzá, arról pontosabb adat nincsen. Gyűjteménye egyes darabjait Fülöp ceglédi ujságíróval cserélgette; talán ezen a nyomon még felderíthető valami az előzményekből. A kéziratcsomó, amelyet a könyvtárban 1—175. lapszámmozással egy kötegbe fogtak össze, anyagával értékesen egészíti ki az Akadémiában őrzött és Brisits Frigyes által katalogizált Vörösmarty-kéziratokat, (*A Magyar Tudományos Akadémia Vörösmarty-kéziratainak jegyzéke*, 1928), keletkezési időpontjukkal pedig az ugyancsak Brisits által közzétett ifjúkori költeményekhez (*V. M. kiadatlan költeményei*, 1926) kapcsolódnak. Közvetlen dátumot csak az egyik drámát előző lapon találunk: Vörösmarty Mihál 1819; a tartalom, valamint két Perczel-fiú, az I. osztályos Miklós és a III. osztályos Sándor kéziratpapírral felhasznált füzetlapjai alapján az 1817—1823-s évközt kell tekintetbe vennünk; túlnyomó részében mindenesetre már nem a pesti diákevek verselő kísérleteit, hanem a bürzsönyi tartózkodás nagyobbszabású terveit és eredményeit tükrözi, egészen a *Zalán futása* fogalmazványáig, amely itt még az *Árpád győzödelme a' Titeli síkon* címet viseli. A *Zalán futása* és *A' boldog elhalás (A hűség diadalma)* változatokban gazdag szövegei, valamint a részben Gyulai és Brisits kiadásában is szereplő, részben kiadatlan kisebb költemények mellett különleges irodalomtörténeti érdekességet jelent két, eddig még tervezetből sem ismert szindarab, egy háromfelvonásos prózai, csak a vége felé megverselt «nézőjáték», rövid, kezdetleges kísérlet, és egy ötfelvonásos, jóval hosszabb és sikerültebb jambusos dráma. Az első lényeges részeiben, a másik csaknem egészében maradt fenn, címük nincsen.

A kéziratcsomó részletes tartalma egyébként a következő:

1. Ötfelvonásos jambusos dráma. 2—44-ig foliált lapokon, a 22b. lap üres. Az V. felvonás 10. jelenetében megszakad. Előző lapján (1a) a már

említett dátum mellett rajzos firkálásokban egy áthúzott hexameteres sor áll: «Boldogok a gyengék, mert tudnak tűrni erősen.» Alatta ugyancsak áthúzva: «nagy Isten! A' Magyar bosszúnak Istene.» Az 1b. lapon jambuspróbak és kettőshangzó átírások vannak. Ismeretlen.

2. Háromfelvonásos nézőjáték. Zárójelben: «Tatár Járás után történt eset.» 45—56. Eredetileg két összefüggő levélen volt ívszámozás. Megvan az 1., 2., 3., 4., 5. és 7. jelzetű. A hiányzó 6. zárta a II. felvonást és kezdette a III-kat, a 7. még egy oldalnyi szöveget ad a III. felvonás 1. jelenetéből, majd a teljes 2. jelenést; a 3-ban megszakad. Ismeretlen.

3. *Árpád győzödelme a' Titeli síkon.* 57—119., 96b, 97a, 119a, b üres. Több lapból összefűzött és egymásután sorszámozott iveken. Megvan: címmel 12 lap, 2. jelzetű 11 lap (köztük az egyik különálló cédula), 13 jelzetű 18 lap, 14 jelzetű 4 lap, 15 jelzetű 8 lap, 16 jelzetű 8 lap, 17 jelzetű 2 lap. A szöveg nemcsak az egyes sorok, hanem az énekbeosztások tekintetében is eltér a kiadott formától. A hosszú első ének itt még két énekre oszlik. Az I. kiadás 12 l. 18. sorával («Szívet emel, majd szívet aláz a' bajnok ajakról») végződik az első és a 19. sorral kezdődik a második, amely azután a 26. l. 19. sorával («Már késő éjben; de szerencsés széllel evezve») csonkán megszakad. A 13. jelzésű ív a mai 7. ének végével kezd a szöveget (I. kiad. 179. l. 17. sor), minden külön megjelölés nélkül olvasztja belé a 8-at a 9. ének teljesen hiányzik. «Utolsó ének» címmel közvetlenül csallakozik a 10-ik, amely azután végig megvan.

4. *A' boldog elhalás. (A hűség diadalma)* 120—151. Címmel 8 lap. 2. jelzésű 8 lap, 3. jelzésű 8 lap, 4. jelzésű 8 lap. Teljes, gazdag változatokkal.

5. *Szilágyi a' Világosi Várban.* Jambusos drámai monológ, 152—55. l. Az utolsó lap üres. A többiből eljérően nem első fogalmazványának, hanem tisztázatnak látszik. Ismeretlen.

6. Az *Ypsilon-háborúból* részletek. 156—7, 159b.

7. Versek, fordítástöredékek. 158—59a, 160—67, 171b—173, 175b. Ahol a kiadásokra nincs utalás, ismeretlenek, a kiadottak is eltérésekkel.

a) *T. Czinke Urnak.*

b) *A régi üdők emlékezete.*

c) *Latin nyelvű distichon.*

d) *Nézd O! Barátom mint halad el korunk...* (Brisits: *V. kiadatlan költeményei* 71. szám.)

e) *Küldi köszöntését az Abydai Hero! teneked...* (Fordítás Ovidiusból, Brisits 94.) A Brisitsnél hiányzó közbeeső résszel (29—76 sor), de az ott meglevő vég (77—92 sor) nélkül.

f) *Csendes volt az üdő...* Szatirikus költeménytöredék hexameterben. 162a, 163—164.

g) Fordítás Shakespeare *III. Richárd* I. felv. 2. jelenetéből; Anna VI. Henrik koporsójánál. 27 sor.

h) *A' haldokló.* (Gyulai VIII. 58. l. *Oh most hallgass rám* c. versből 7 sor.)

i) *A' szütya gyermekek.*

j) *Fergeteg dül a kopasz hegy ormán...*

k) *Fogadd el édes Andom...* (Gyulai VIII. 65. o. *Emmihez* c. versből 6 sor.)

- l) *Engedelemre von a' hatalom vad rettegetéssel...* (Brisits 65.)
 m) *Dóriai folyamok, csemetés sziget öblei sürü...* (Fordítás Moschus III. idilljéből, ἐπιτάφιον Βίονος, Epitaphium Bionis, 1—57. sor.)
 n) *A bajnok Hektort...* (Brisits 66.)
 o) *Az álomból hosszasan jósló Bodorról* (Brisits 59.)
 p) *Egykoron a' kis egér egy vas ládába be csúszott...*
 r) *Kénye szerént széllyel dühödő szél hajtja vitorlám...* (4 soros töredék.)
 S. Latin nyelvű jegyzetek. 166a, 168—171b.
 a) Felköszöntő fogalmazvány.
 b) Földrajzi tanulmányi jegyzet.

Ezeken kívül a 164a lapon rövid helyszíntervezetet találunk egy drámához, a 174—175a lapokon görög grammatikai példákat, számadást, mindenfelé irkálásokat, neveket (köztük többször Etelkát).

Nézőjáték.

(*Tatár Járás után történt eset.*)¹

3 felvonásban. Személyek: Nagyfalvi Pál, Lórika, ennek leánya, Andor, öreg szolga, Széphalmi Sándor, Dombosi Márton, Ragyiva Jankó, a' szolgája.

I. Fölvonás, első jelenés.

RAGYIVA. (*egy erdőközi gyalog uton fáradtan ballag, végre megállapodik a' fák között, 's fohászkodik*)

Szegény fejem! be sok baj ért már tégedet, a' sok jó között gyakran kellemetlen napok is hatottak már reád; igaz ugyan hogy az ember egészen boldog soha sem lehet, s e' gondolat valamennyire megnyugtatja boldogságra vágyó szomjamat, most kiváltképpen, midőn csak kevésnek van olyan dolga is mint nekem. (*tovább megy magának helyet keresvén a' lefekvésre, lefekvés után tgy szól*) Mindazáltal meg kell vallanom, hogy a' legnagyobb baj mostanában nem fejemet, hanem lábaimat érte, ugy el vagy-nak fáradva, mintha valamennyi magyar helyett a' Tatárok elől ők futottak volna; most tehát nyugodjanak, majd föl keresem azután reám várakozó Uramat. (*Egy kevés idő múlva kiáltást hallván figyelmez, észre veszi, hogy neve kiáltatik, fölkel*) Ó kegyelme ez, — az én Uram, elejébe megyek ne hogy ismét eltéveszszük egymást. (*el megy*)

II. Jelenés.

DOMBOSI ÉS RAGYIVA.

DOMBOSI. Tehát csakugyan láttad Lórikát? — irigylem sorsodat.

RAGYIVA. Azt elhiszem, de fájnak is ám szegény lábaim.

DOMBOSI. Hagyd el, meg gyógyulnak idővel. — Azonban térjünk vissza beszédünkre, igen nyughatatlanul vártam visszajöttödet már régóta, kerestelek erre és elégszer kiáltottam nevedet, beszélj most a' Szent-Mártoni hirekről.

¹ Az ösztönzést bizonyára Kisfaludy Károlynak 1818-ban nagy sikert aratott darabja, *A' Tatárok Magyarországon*, adta meg.

RAGYIVA. Oda érkezésem után alig pihentem meg, egyenesen a' Sz. egyházba siettem, a hol épen ekkor mise tartatott; nem soká kellett nézelőd-nöm, szemembe ötlött Nagyalvi kis Aszszony egy szent kép előtt leborúlva. Csendes sohajtások között végezte buzgó imádságait. Arczán szelid nyugalom látszott derülni, de a' lassú emésztődés jeleit is lehetett észre venni vonásiban, mindazáltal ő még most is olly szép, olly kecsgetető, mint midőn először láttuk őt az öreg szolgálta mellett, és volt szerencsénk a' gondatlan erőltetés miatt kicsap — —

DOMBOSI. *(amannak utolsó szavát ketté szakasztván, boszorkodva)* Ne mond tovább, — különös gyönyörűséged telik benne, ha ezt szememre hányhatod, de hidd el Jankó, ez a' gyalázat ki nem írta belőlem gerjedelmemet, a' Tatárok pusztító dühe meggátolhatta, de hajlandóságomat le nem csillapította. Azok már eltávoztak innen, országunk pusztá ugyan, de eltart mégis bennünket. Fősvény apám szerette kincseim hasznavehetők lesznek elromlott lakásom építésére, az éhség ellen is gondolkodni fogunk. Most Lórikához legközelebb vagyunk, ennek bírása tehát első gondunk, a' többi rendelve van. — Szolga, ha ebben tanácsodat és kezedet segédül nyújtod, ha foganatos lesz munkálkodásod érettem, ha most reménnyel megelégedsz, mondom neked: eljő nem sokára azon idő, mellyben én ismét birtokos leszek, nem bujdosó, mint még most vagyok, akkor te nekem Barátom leszel.

RAGYIVA. Uram, én eddig sem voltam bizodalom nélkül jószívűsége iránt, köszönettel tartozom mindazáltal szép ígéretiért, mellyeket reménylek ugyan, de még még nem érdemlettem. Meg akarom tehát érdemleni. — A' mit hasznunkra fordíthatunk a' Sz. Mártoni környülményekből ez: Nagyalvi Kis Aszszony, minthogy itt Atyjáról semmi hírt sem hall, öreg Szolgájával, kitől ezeket igen mesterségesen tudtam meg, el akar utazni Atyja vára felé, melly innen nem igen messze fekszik, azon reménnyel, hogy ha Atyja még életben van, ott előbb föltalálja őtet, ha pedig nem, Apáczává lesz.

DOMBOSI. Ez is jó volna nekünk, de nem hihetem, hogy bártortalan leány egyedül gyenge szolgáljával bujdosni merjen.

RAGYIVA. Az nehéznek látszik ugyan, de gondolom férfi ruhát vesz magára, hogy nemét eltitkolhassa, különben magam sem tudom, mit itéljek.

DOMBOSI. Lehetségest beszélsz. — 'S mikorra határozták el az indulást.

RAGYIVA. Ezen napokban kell megtörténni az utazásnak.

DOMBOSI. Az utat mint mondád tudod, tehát vigyázni fogsz az erdőszélen, 's engem szólíts ha valamit látsz. Soká itt nem maradhatunk; ha így nem, máskép kell a dologhoz látnunk. Hónap többet erről, most tanyánkra siessünk. *(elm.)*

III. Jelenés.

(Egy szoba a' Sz. Mártoni várban.)

LÓRIKA *(magányosan az ablakon kinéz)* Szerencsétlen Magyar, melly rémitő pusztaság vadítja hajdan hatalmas Honnodat! elgázolva földulva hevernek vidékeid, 's azokon, o szörnyű Gondolat! azokon a' Tatáracsapás halmokra rakta a Magyart, azon Magyart, ki hajdanán véren szerzett szabadságát büszkén hódító hangokon dörgötte a világ előtt és most? O most, midőn elhagyta szűnyodását, inség, és az elhunyt ősöknek szörnyű átkai környézik őt bujdosó korában. *(még jobban elkeseredik, könnyeit törölgeti)*

Atyám, jobb időkre méltó jó Atyám, talán téged is e' nagy sírba rántott a' közcsepás! talán, — iszonyú képzetek talán Tatár fogság sanyargat! — de bocsáss meg Atyám hü leányod buzgóságának, ha megbántott ezzel tégedet: mert valóban nem így vevél búcsút tőlem, minekutánna hathatós intésiddel bátorítottad szivemet azon esetnek elviselésére, ha téged a' halál elragadna. — Még emlékezem, melly irtóztatón villogtak szemei a rabság említésére, melly férfias elszánás tündöklött tisztos arcán; lelkes beszédei kiragadtak leányi valómból, 's csak az elválás iszonyu pillantata térítette meg andalgó lelkemet. — Ő elment, én bátortalan leány gyámol nélkül maradtam Atyám hü, de öreg szolgálja mellett, 's mi volna ő most vélem együtt? minket is, midőn várunkból ide utazánk, körül vett egy tatár csoport, én már halált vártam fejemre. S im rettentő zörgéssel, mint a' szét pattant menykövek, sebesen mint a villám pusztító dühe, előrohan néhány magyar a fák közül, legelől egy deli termetű fiatal, a' ki a reám rohanó négy Tatárt dühödve szétveré, azután rövid, de nyájias pillantattal elmenésre intett, ő harczott, engem a' hü szolgálja félholtán hurcolt el onnan. — Lelkes kis ifjú, bizonyosan áldozattá lettél érettem, több nemesszívű társaidal.

IV. Jelenés.

(Az előbbi; ANDOR belép.)

ANDOR. Nemzetes kis Aszszony, én már mindent elkészítettem az útra (A férfi öltözetet oda nyújtva) ime itt a' kívánt öltözet is.

LÓRIKA. Köszönöm, édes Andorom, gondoskodásodat, a ruhának ezennel hasznát akarom venni.

ANDOR. Ó bár sohase lenne szüksége reá; én magamat nem félhetem semmitől, eleget éltem én már e' világon, megéltem e' szerencsétlen csapást is, melly sok érdemesebbet nálamnál kitörlött az élők közül, jó Urunknak bennem helyezett bizodalma tartóztat egyedül a' Kis Aszszony mellett, én örömmel föl áldozom erre hátra lévő életemet; de ha az úton valami veszély éri a' kis Aszszonyt, hogyan adok számot Kedves Uramnak, tüzes, de jámbor Úr volt ő, — Isten tudja, mi történt véle azóta! (könyveit törölgeti)

LÓRIKA. Rég ismérem jó szívedet, édes Andorom, én ennyi hűségért néked meg nem fizethetek, a jó Isten jutalmazzon meg mindezért. Méltán kesered azt, a' ki nékem kegyes Atyám, néked jámbor Urad volt. Gondold meg azonban, Andor, ő ismét az lehet, talán megkímélte őt a sorsok Istene! — ne fossz meg engem a vigasztalástól, melly nélkül semmit sem remélhetek.

ANDOR. Az nem szándékom, azt, és azzal még többeket is remélni még lehet. Különbén én az elmenést hátráltatni szeretném, itt inkább hallhatnánk hírét, mint az elpusztult várban.

LÓRIKA. Talán hallottál felőle valamit?

ANDOR. Mostani hol léte felől semmit sem, hanem az előbbiről. Egy jövevény, a' ki néhány napokig itt tartózkodott, azt beszélte, hogy Urunk Kálmán Herczeggel 's más többekkel kivágván magát a' Tatárok közül egyenesen várába sietett. 'S minthogy itt nem találta kedves kis Aszszonyát, keresésre indult, a' mint másoktól utasított, de többet ő sem mondott, én sem hallottam senkitől.

LÓRIKA. Ez még nyomára sem segít, ha ő még él. Régi lakásunkban legkönnyebben fölhaláljuk őt, mert mint mondád, Béla viszzatért, várakat épített. Atyámé jó helyen fekszik 's a' védelmezésre alkalmas, megérdemli tehát a' fölépíttetést, ha Atyám még életben van, várát nem fogja elkerülni.

ANDOR. Adja az Isten, hogy így legyen! inkább lélek én még is az úttól. Nemzetes Kis Aszszony az utazáshoz nem szokott, ha veszedelem nem éri is, ártani fog egészségének.

LÓRIKA. Ne kímélj oly nagyon, jó Andor, engemet, minden bajoktól mentt úgy sem lehetek; itt soká' nem maradhatok, mindenen széljel mennek immár. Készüljünk tehát, az Egek vezérteni és védeni fogják lépésinket. most jó éjtszakát.

(A Kárpit leereszkedik.)

2-dik Fölvonás. 1-ső Jelenés.

(Napnyugat felé zoridon sziklák látszanak, annak aljában egy üreg bokrokkal körül véve, ellenében a' felkelő nap némelykor a' lombokon keresztül láttatja sugárait.)

NAGYFALVI (kijő az üregből, ruhája igen kopott szakálla hosszú). Föltűnt rideg magányom' reggele. Ez ismét egy új napot kezd el nekem, egy új napot, mellyben a' múltak' történeti foglalják el vérzű szívemet egy új napot, mellyben átkoznom kell az múltakat és minden szűnyadó magyart, a' ki gondos Királya intéseit megvetve henyén nevette a' jövő csapást, de a' mellyet Ő nem érezhetett, mert halált hozott reá. — Nékem még élnem kelletik, élnem és boszszús lélekkel tépelődve említnem csúfos estemet, melly engem ezen helyre különített, holott csendes és néma most minden mint a sir ölében, de irtózatoss mint ezer halál, melly fagyos kezekkel elnyomja érzetink hevét, és kívül, belől nyugalmat szerez. itt azért környékez a' külszend engemet, hogy annál szabadabban érezzem belső kínomat. (körül nézi a' vidéket) A' nap itt csak bujdosva jár a' lombok között és félenken látatja azoknak fűrtjein ált reszkető sugárait, ó így bujdosott sok Magyar a' Tatár elől, remegve járt ligeten 's kőszirtek aljain, így bujdosott, és átkozta gyűlölt viradását a' napnak, melly szörnyűködő tanúja volt a' sok gyilkolásnak, és segítő fényeit nyujtotta az öldöklő Tatár csoportnak, melly mint egy terhes felhő halállal megrakodva leszállt Hazánknak téerein. Virágzó és erős volt még akkor nemzetem, de, fájdalom! gondatlanul bizott erejében: nevette a' gondos Királyt, midőn az alkalmas helyet keresett az ütközetre; nem látta a' jövendő rosszszakat, nem sejtette a' pusztulásnak honnjára készülő vészét, mert megvakították őt a' végzetek, hogy annál rémitőbb legyen a' vészély, minél elkerülhetlenebb. Ugy esett: A' tatár nyilak halálos zápora fölébresztette végre a' szendergő Magyart, a' ki látván jobbra balra hulló társait, megcsökkenve, zavarodva forga táborában, 's kiverődvén józansága rendéből elfeledte Honnja szent védelmét, és a' kirohanást parancsoló Király szavára nem figyelmeztet, remegve nézte a' szörnyű gyilkolásokat. Sajó vize magyar vérrrel tajtékozott, a' haldoklók boszút kívánó szava elenyészett a' hódulás ködében! — De meg bocsáss lelkes Herczeg, Kálmán, bocsáss meg Béla is, és még számosabb vitéz lelkű Hazafitársaim, nem titeket illet ezen szemrehányás, nem lepett meg titeket az említett szerencsétlen csalatás; Áldás reátok mindezért, akár tanúi vagytok még a' nagy puszt-

tulátnak, akár a' csaták dühe halálba borított benneteket. Ó Kálmán, ha vissza nézek férfiasan lelkesült voltodra, hatalmas borzadás futja ált tetemimet, 's kiemelkedve a' gyászos jelenlét' köréből, kedvet lelek hü nemzetimben, mellyek előmbé idézik a' voltakat. — Láttam az ifjú Herczeget, láttam mint érdeklette őt az övéin ejtett csapás, mint szégyenlé, midőn a' zavarodás bátoratlanná tette társait, végre nem birva borzasztó szégyenével, dühével, irtóztatón ragadta fegyverét, 's mint a' gallyak között csikorgó fergeteg, a' legsűrűbb csapat közé rohant; ezt hámulva nézte a' Tatár, és az elbúsult magyar kar villámai utol érték őt midőn emelte fegyverét. Kerülte ő, de nem kerülte őtet a' csapás, ha ellent álmi merészlett szörnyűbb hanyatlás vonta le. — Kálmánt kevés bajtársi környékezik, azonban, valamint a' mélységbe szakadó vizek helyébe szaporán tolongnak a' gyors habok, úgy egy elbukott Tatár helyett ötven áll elő. A Herczeg bátran az mindezek között, 's még most is mint egy pusztító fergeteg, dúl öldöklő hevében a' vad nép között, látván azonban, hogy segéd nem érkezik, 's Béla táborában nem ügyelnek reá, rettenthetlenül küzdve vág magának utat a' tömött rendeken, csattogva és ordítva lépnek nyomába hívei, szélled előle a' Tatár 's ekkor elhagyja Bélának szerencsétlen hadát. Jó Herczeg, véled hagytam el én is Királyomat, és többé hozzá sem jöhettem. Akkor hatalmasabban folyt eremben a' vér, öldöklés és halál foglalta el minden gondomat, és most az inség megalázta negédes lelkemet, mint az ágak közé rejtett vad madár, tépelődve gyötröm önvalómat, 's foganatlan átkaimmal terhelem.

II. Jelenés.

DOMBOSI, RAGYIVA.

RAGYIVA. En tehát mehetek kémlelő helyemre ?

DOMBOSI. Igen mehetsz már. En e' benőtt gyalog úton azon törzsök mellé vonom magamat, a' hol legelőszőr megállapodtunk, magányosan akarok lenni egy ideig; te pedig, ha szükséges, ints meg engemet.

RAGYIVA. Különös figyelemmel fogok lenni, hogy el ne szalaszszam a' várt martalékot.

DOMBOSI. És ha férfi öltözetben látsz is valakit, megjelentsd nekem, abban is lappanghat a' félnék utasleány *(elmegy)*.

RAGYIVA *(utána néz)*. Menj boldogtalan! jobb volna számot vetned nem sokára éhezendő gyomroddal. Még ez egyben segítségedre leszek, de ha nem szolgálván a' szerencse tovább is kőborló maradsz, megbocsáss eddig hü szolgáltnak, ha a' faképnél hágy. — Igaz ugyan, ő sokat ígér, és azt ezelőtt tapasztaltam, hogy megadhatja, de most más húrton hegedülnek. Nehéz sokáig nyelni a' száraz kortyokat, (én ezeket igen bőven, szaporán nyelegetem és semmikép jól nem lakhatom velök.)¹ — Uram, vigyázz magadra, imádkozz a' Magyarok Istenének, (— kinek ugyan nem igen jól szolgáltál, mert velem együtt mindég szaladtál a' Tatár elől, még ott is, a' hol nem kellett volna —), imádkozz, mondom, mert egyszer csak azt veszed észre, hogy Jankó elballagott, 's dagadt erszényedből magát bőven kifizette. *(elmegy más felén az útnak)*.

¹ A párbeszédnek általunk zárójelbe tett mondatai a' kéziratban ceruzával át vannak húzva.

III. Jelenés.

SZÉPHALMI *magánosan.*

Zordon vidék, mely borzasztón lep meg bús köröd. Irtózatot lehelsz reám mindenfelől; reád borultak a' pusztulás förtelmei, kietlenné levél a hosszú veszély között. — Rémitőn suhognak a' véren hízott fáknak lombjai, kellemetlen a csermely zuhogása, 's halálos álomba meríti a késedelmezőt, mert a'hol legnyájasabban zúgni hallatik, ottan, szivtépő látomány! ottan magyar esonthalmokon csapognak habjai... (*Néz Nagyfalvi barlangja felé, a' ki épen akkor jő ki*) Mi ez? egy embert látok itt, inség, sanyarúság néz ki halvány képiből, teteme a' hosszú szükség alatt csontvázzá fonnyadt — boldogtalan! — de mely különöst mutat tekintete, a' hajdani nagyság' maradványai fölségesítik mély vonásait. — Megvárom őt, úgy is vesződéses lenne utmutató nélkül kimenekednem tévelyítő jártomból. (*Jár föl 's alá*).

NAGYFALVI. Légy üdvöz ifjú! mely szerencsétlenség hozott téged ide, a' honnan én kiszabadulni nem tudok.

SZÉPHALMI. Ha úgy van, a' jó szerencse hozott engem ide, mert téged, jó öreg, kivezethetek.

NAGYFALVI. Köszönöm, nemes Ifjú! — te hát tudod innen az útát kifelé?

SZÉPHALMI. Még nem. Reménylem, kevés vesződés után föl fogom találni.

NAGYFALVI. Meg lehet, mert én nem is igen szorgosan kerestem. De megbocsáss, ha kérdésimmal terhellek. Már régen sinlödöm itt sivatag lakomban, semmi hirt sem hallhatok Hazám állásáról; beszéld el, kérlek, mi történt veled, hogy ebből többet is érthessek.

SZÉPHALMI. Magamon kezdem tehát, 's bár magamról folytathatnám e' gyászos esteket, de fájdalom a' Hazát illették azok, 's én tanuja voltam csak a' vad pusztulásnak. — Örömmel a' feledékenység éjjelibe temetném ennek történetét, ha nem mutatnék ezerféle romladékaink, ha a' magyar földön nem bizonyítják ezt az inségnek halálos társai. A' Tatárok' küldöttjei irtózatok és rémités voltanak, jelenlétök öldöklés és halál, ezeknek nyomdokai inség és a' pokolnak minden szörnyei, mellynek (*sic*) leketlenné teszik a' nemzetet, és a' világ nagy színéről az eltűnés bús ködébe döntik. Hah! átkozott idő, emléked kárhozatba borítja lelkemet, 's a' menyek ellen ingerli dölfömet.

NAGYFALVI. Ifjú, hová ragad tüzed? — Méltán kesered a' Hazát, de az Eggel pörölni balgatagság, a' Véghetetlennek munkáit nem érti emberi elménk. Nyúgodj meg annak szent végzésén, 's beszéld, ha terhedre nincsen a' mire kértelek.

SZÉPHALMI. Köszönöm intésedet jó Öreg, mely megtéríté kicsapó láncomat, megismerem gáncsos tettemet, de valahányszor reám hat a' szivgyötrő gondolat, óh annyiszor rázkódva borzadnak tagjaim, valómat belső háborgás dülja meg, 's tehetetlen átkokra nyílnak ajkaim. — Hallgasd azonban, röviden a' történeteket: 'Én a' Sajómelléki táborozásban Béla mellett voltam, midőn Kálmán Herczeg elmente után csoportonként hagynák el őt a' bódult Magyarok, véle mentem a' külföldre még más egyebekkel, holott elég méltatlanul fogadtatott a' bujdosó Király.

NAGYFALVI (*keserű komorsággal*). Tehát földönfutóvá lett a' jó Király, 's büntetlenül gyalázza őt mindenki kényire? — Eltompult érzéseim még igen érzékenyek ennek hallatára — de tovább —

SZÉPHALMI. Megfosztatván nagyobb részétől kincseinek békével türte e' csapást, úgy látszik a' Hazát sanyargató nagyobb bajok foglalták el lelke gondjait, csak mellékes boszút esküdött ezért, szégyenlve és fájlalva megáláztatását, kénytelenített mind addig bolyongni, míg a' dühös nép önkényt elhagyta Hunniát; ekkor vissza indult pusztá országába. A' külföldről szülilitolt lakókat belé, 's véle jöttem én is, 's híven követtem mindenütt: láttam a' dülás vad nyomát láttam előkelni éhes rejtekéből sok boldogtalan Magyar, a' ki nem bírván egyebet kínos lételénél örül, hogy Honjába viszzatért Királya.

NAGYFALVI. 'S méltán örül, egy új reményt hozott az magával; vigasztalódj búsult Haza, Béla elfelejteti még véled a' szörnyű károkat, — titkos enyhülés gyül szorúlt mellyembe, 's az utált nap világhoz bájol újolag. Ifjú, hozzám fölvidulás angyala érkezett veled, mert óh, más híreket hozott nekem egy boldogtalan, a' ki még sokkal azután, hogy én Kálmán Herczegtől elváltam végső reményemet vesztette el pusztán találva váramat; 's holott egy gondolat súlyosan üldözte lelkemet; bujdosva jártam e' környékeken, végre néhány Tatártól üzőbe vétetvén megmenthettem ugyan éltemet, de veretten csonka fegyveremmel tehetetlenné lettem, 's e' helyen zártam el mindénektől. Sokkal ezek után mondám, hasonló szerencse ide üzött egy boldogtalan; irtóztatókat monda ő nekem, de néhány halálos sebjei csak hamar megfosztottak társamtól. Jó lelkű Magyar volt ő, 's szívéből szánta a' Hazát, örökségül reám hagyá epesztő gondjait. — Nyugodjanak békével hamvai! Ő eltűnt és én hasztalan várakoztam újabb hírmondóra, míg végre téged küldött sorsomnak Istene, örök sinlődésre elszánt éltemet szabadabb világra inteni — áldott légy ezért!

SZÉPHALMI. Áldott légyen a' Mindenható, hogy egészen lenyomatni nem hagyta a' Magyar! Most tehát, ha elakarod hagyni magános berkedet, készülj az útra, tisztos ősz, én csüggedő tagjaid segítségére ajánlom karjaimat, mert érdemes erre, a' kit minden inségi között legsajnosabban érdekel a' Hazán tett csapás.

NAGYFALVI.¹ Nagy szivességed, nyájas ifjú, köszönetre kényszerít engemet, 's egyszersmind hajlandóvá tesz jámbor szíved iránt. A' magyarok Istene jutalmazzon meg mindezért! — Ha terhedre nem válik egy kis kése-delmezés, engedd utolsó búcsumat venni vad tanyámtól, azonnal itt leszek *(elmegy)*.

SZÉPHALMI. Menj békén jámbor ősz, végezd szíved szerint itt végső tisztet! — Megbékélt ő már lázadó hevével, engem egy titkos érzet üldöz itten is, mellynek én csak hatalmát ismerem: nem olthatta ezt el a' Tatár nyilak rettentő zápora, nem enyhítette a' sanyarú távollét; o hányszor foglalta el szívemet Honnom állapotja, hányszor kerestem annak gyászaiiban elfojtani gerjedelmemet, de megszűntek mindezek, csak egy pillantati időköz elégséges volt megújítani sebhedt szívem varát. Hasztalan koholtam csendemre a' lehetetlenség ezerféle képeit, megvitt azokkal állandóbb hevem, és a' jövőnek kétes utjain számos reményeket teremté ellenök. De miért vezet erre vak szerencsém? miért e' zordon vidékre annyiszor? *(körül néz)* Oh! ha nem csalatom, itt bolyongtam akkor is midőn az ellenséges csapat

¹ A kéziratból kimaradt a Nagyfalvi név.

két szerencsétlent üldözött. Melly ismétlen lélek ingerlett akkor engemet melly hatalmasan buzogtak érzetím! Kezemben íróztatón csikorga fegyverem, 's nem tudva is halált szórtam a' pogány fejekre! És hej! megcsalattott! a küzdés között elenyészett tárgya gerjedelmeimnek, elvitte őt hű szolgálja félnék sürgetéssel, 's én, a ki dühödve harczoltam az imádott kedvesért, (mert boldogtalan a' Hazának szent nevét is csak nem elfelejtém én egy sajnós veszteségre ébredve láttam a' letiprott országnak tetemesb kárait. Bujdostam 's most ismét itt vagyok; — de hol van az, kiért hevülnek keblemnek érzeti? hol van ő, kinek birtokáért sohajtva gyűjtöm gondomat? o hol van ő, kiért ez elvadult országnak romladékin is a' közös pusztulás idejében reményeket táplálnak képzetim? — Talán megtartá őt sorsának Istene? talán él ő még, 's én föl találhatom. Láttával enyhülnek sebjeim, kevesülnek sérült lelkem vad érzeményei, a' jövő boldogságot sejtve nyájasabb világ terjeszti előmbe kincseit, 's ha ismét Hazámra tódul a, harczok fellege, csendesebb, de elszántabb erővel válok el gyengéd karjai közül, midőn fájdalma könnyeit látom szép szemében, de mellyeket Honnom említése öröm könnyeké varázsol, az elválás nem leszen nehéz; 's ezen gondolat buzdít, kísér a harczokon: Épen marad jó Hazádban telked másfele. — Nem félem akkor a' halálnak vázait, nem bár annál is rettentőbb szörnyeket, 's mint barlangjában síró kölykeit szörnyüködve védelmezi a' bús oroszlány, úgy rettenthetetlenül vivok akkor én is, és birodalmás csapásim előtt enyészni fognak a' bajok csoportjai. — És ha őt föl nem lelem? 's élve is meghalt énnekem? Hah! ez a' pokolszötte gondolat ne háborítson meg édes érzetemben, tisztúlt legyen ez minden baj ürmétől; megjáróm előbb bé nem vett várakat, egyszerre leljen meg engem a' való és fojtja meg keblem kívánatit váratlanul rohanó poklával. (*Sétálgatva ki megy a színből.*¹

IV. Jelenés.

LÓRIKA (*Férfi ruhában*) és ANDOR.²

LÓRIKA. Ugyan édes Andorom vagyunk é már fele utján?

ANDOR. Ha jól irányzom, már vagyunk. — Nemzetes Kis Aszszony, engedjen öreg szolgálja kérésének; valóban nem magamért cselekszem, hanem inkább az illyekhez szokatlan természetét kímélve javallom a' megnyugvást, melly után ismét tovább mehetünk, különben is igen fáradt a' Kis Aszszony s így nem meszsze mehet.

LÓRIKA. Tovább már nem tagadhatom, hogy fáradt vagyok. Itt tehát pihenni fogunk egy kevéssé. Lassulva csüggednek tagjaim, inam roskad, nehezülnek lábaim. (*Leül.*) Ó Andor, nem illy nehéznek gondoltam én lenni a' gyalog utazást, midőn sürgettelek elhagyni szállásunkat, de a' jó remény biztat itten is, és ha még az örömmek egy része számomra megmaradt, valaha édes lesz erről emlékezni, és akkor téged Andor mivel jutalmazalak?

ANDOR. Én, agg öreg, eléggé meg leszek jutalmazva, ha szeretett Uramnak jó leányát boldogulni látom: elég jutalom lesz ez nekem, 's bátran dőlök a' közelgető halál rideg éjjelebe.

¹ Kihúzott utasítás: «*Ledől egy halomra.*»

² Kihúzott utasítás: «*Az erdő szélén megállapodnak.*»

LÓRIKA. Ne siess meghalni, jó öreg, mert érdemes vagy nem csak boldognak látni engemet, hanem részesülni is mindenemben, ha én az leszek. Azonban, hogy ha ellenkezőt mért reám a' sors ura, bocsáss meg további szenvedésid szükséges voltáért.

ANDOR. Fölösleges beszéd ez nekem, mert tompultabbak érzéseim, hogy sem voltaképpen fájdalmat szenvedjenek, híven követem én a' Kisaszszonyt, míg a' halál porrá nem teszen.

LÓRIKA. Hagyjuk ezt el, Andor. — Engem borzadva lep meg e környék látása. Habzó elmém gyötörve sejtí vesztemet; hah! mely rémítők itt a' természet lényei, irtózáttal vadíták őket a' dúló emberek; én félek itt, mert ilyen helyen támadtak meg egyszer a' Tatárok, minden bokorban őket képzelem.

ANDOR. És azon ifjat nem, a' ki minket meg szabadított?

LÓRIKA. O, Andor, mire emlékeztetsz engemet. *(túzesen.)* Azon ifjúról szóltál most nekem, a' ki serényebben, mint az árkán kívül habzó áradás, irtóztatón, mint a szakadó fellegek, és olly hatalmasan, mint a' boszúló mennyek villámai szétveré előlünk az inséggel fenytő történet veszt; o, Andor, azon ifjú szinte olly nyájasan tekinté reám, mint millyen rémítő volt a' Tatárok között, 's megvallom, természetéhez hasonlót, s' olly férfias gyönyörű ábrázatot nem láttam soha.

ANDOR. Méltán dicséri őt az Kis Aszszony, 's ha minden Magyar oly dicséretet érdemelne, o akkor a' Tatár gyászolna inkább miattunk mi sem bolyongnánk illy magányosan *(elmege)*.

*(Itt négy lap hiány.)*¹

tépjék darabra testem' izeit, hogy sem segédet tőled várjak itt. *(menni akar, amaz elejbe áll.)*

DOMBOSI. Megállj! vezérlő angyalodra kérlek, állj meg, ne átkozz szívem aszszonya! im lásd lehajtott térdemen könyörgök szolgád, barátod 's mindened ha kell; durván beszéltem volt előbb, de kérlek, bocsáss meg, én már nyájasabb leszek: maradj velem, s karjaimra bizhatod védelmét életednek s' mindenednek — maradj velem, 's szolgád szabad leszen *(fölkel)*

LÓRI. Bocsáss el innen, nálad nem leszek, szolgám fogolytok én tovább megyek.

DOMBOSI. Menj hát! — követni foglak mindenütt. Erdőn, mezőkön, 's puszta téreken, menj égig ötlő szirteken keresztül, vagy a' pokolba hajló völgyeken, menj, vissza nézvéni látni fogsz nyomodban, és lássd meg akkor mint szerettelek!

LÓRI *(fölfohászkodva)*. Nagy Isten! oh! ki bölcs vagy, és hatalmas, segíts, világíts! bujdosó ügyemben! — *(az ifjúhoz)* ifjú, ha szent előttd

¹ Innen kezdve majdnem végig, a folyamatos írás ellenére, ötös és hatodfeles jambusos sorok váltják fel a prózát. Talán az egészet szándékában volt versre átkölneni, amely, mint a következő darabból is láthatjuk, már az első kísérletekben messze fölötte állott prózájának. P. o. a *III. Jelenés* kezdő sorai:

Soká marad ki Sándor úti társam;
Már összejártam néhány völgyeket,
S őt még sem látám a rendelt helyen,
Barlangja táján tán majd meglelem.

Istened, annak nevére kérek, hagyj el, én most megbocsátok mindenért, csak hagyj el. Sajnálni foglak, esdekelni érted az ég kegyelmét el nem múlatom *(megy)*.

DOMBOSI *(utána fordulva)*. Oh nem! szerencsés én úgy nem leszek, nélkülöd élni gyötrelm, nem élet.

II. Jelenés.

(Azon hely fordul elő a' színben ismét, hol Lórika beszélgetett inasával, erre jő NAGYFALVI, egy csonka kard kezében.)

NAGYFALVI. Ez úton kelle menni, hogyha ment. Hír nélkül engem itt nem hagy talán. — Mert szíve büszke, mint tapasztalám, de sokkal ember-ségesebb, 's nemesb, hogy sem bolondúl csaljon ősz koromban: Magyar ő, szavát meg szokta tartani, míg híve ősi becsének a' magyar. *(hallgatás, távolról zavarodott hangok hallatnak, melyek a' gödörbe vetett Andortól jönek)*. De melly nyögés ez, melly fülembe hat? Ki az, kitől származnak e' jajok? Talán az ifjút érte itt veszély? — ha segítni kell, bár csonka fegyverem, csüggedt erőm, én arra kész vagyok *(megy a' zaj felé)*.

III. Jelenés.

SZÉPHALMI *(közelít Nagyszőlősi barlangjához)*. Soká marad ki jámbor úti társam; már össze jártam néhány völgyeket, s őt még se látám a' rendelt helyen, barlangja táján tán majd meglelem *(menni akar tovább, azonban Lórika pihegve be lép, 's észre nem vévén amant így szól)*:

LÓRIKA. Hah! Merre térjek, mindenütt nyomoz; adj rejteket föld, bár a' sirt magát *(nézelődik 's Széphalmi, a' ki azonban közelít, látván megretten)*.

SZÉPHALMI *(félre)*. Mely ismerős hang! *(a' leányhoz)* Boldogtalan, mi ért! Mire üldöz itt? Ki légy nem kérdzem; akárki vagy, rettegni nincs okod. LÓRIKA *(átfutja szemével az ifjat, félre)*. Nagy Isten! — Óh, tán ez mentett meg engem! — *(az ifjúhoz)* Ifjú, gonosz kéz üldöz engemet, de kérek Istenedre valld meg itt, nem te szabadtál ki egy leányt öreg inasával a' tatárok birtokából?

SZÉPHALMI *(bámulva)*. Mit kérded ezt? — Én.

LÓRIKA. Erdő kerül?

SZÉPHALMI. Igen. —

LÓRIKA. Oh, hála néked! — Hála Istenemnek, ki téged illy időben erre intett. Nélküled akkor, 's most is a' halál torkába dőlnek — —

SZÉPHALMI *(hevesen)* Hah! leány, te vagy? te vagy az, kiért dühödve harcolék? Hah! boldog Isten! illy szerencse nékem! — Bár a' pokol maga törjön ellened, én védni foglak, esküszöm. —

LÓRIKA Nemes ifjú, *(bizodalmasan)* szelid lélkedben biznom egy ismételten sugallat kényszerít, de jaj, ha védni kívánsz énelem fuss, mert nyomoznak üldözöm itt is, 's elveszel, ha védni fogsz. *(zördülés hallatik közelről)*

SZÉPHALMI *(nyugodtan)* Itt vannak ők már.

(DOMBOSI ÉS RAGYIVA szavai a' színben kívül hallatnak.)

DOMBOSI. Erre láttam térti, csak nyomozz.

RAGYIVA. Uram, én megyek, de jól vezessen.

LÓRIKA. Hah! Nagy Isten! ők a' gyilkosok!

SZÉPHALMI. Ne félj.¹

DOMBOSI. *(sebesen belép, Széphalmi látván megháborodik, de előbbre megy, Ragyiva utánna.)* Ki vagy te? *(Széphalmihoz, ki mellett Lórika közeláll.)*

SZÉPHALMI ÉN — *(komolyan)* Magyar. És te?

DOMBOSI. Én is az vagyok. Csak arra nézve kérdezém, ki légy, hogy e' leánynak pártját fogni látszol.

SZÉPHALMI. Tehát igenis helyes vala feleletem. Ismételve mondom azt, hogy mint ígértem, 's mint magyarhoz illik, az elhagyottat védni kész vagyok.

DOMBOSI. Jeles, 's csak olyanokhoz illik e' beszéd, mint te vagy.¹

RAGYIVA *(sugja Urának)*. Valamit hazudjon, ha boldogulni vágy.

(A többi hiányzik.)

Címtelen dráma.

Egy szoba Rónay szállásán.

RÓNAY. *(föl 's alá járkal, végre megállapodik.)*

Veszsz átkozott hír, szívölő vad hang!²
 vagy bár előbb, hogy sem közelgetél
 együtt enyésztlé volna hirdetőddel;
 mint a' szövétnek, mely midőn világít
 másoknak, önmagát fogyasztva vész.
 Hah! mért kerültél erre gyászos hír,
 's te még borongóbb, 's gyászosabb tanú?
 Nélküled élne kedvesem szivemben,
 öröm, vidámság lengne útamon:
 nekem virágzanának a' füves
 völgyeknek illatos növései,
 gyönyörömrre zúgna a' hegyek patakja.
 Ó nap, midőn kezded futásodat,
 vagy elsietve alkonyodba dőlsz
 benned találnám kedvemet: Remény,
 ez a' teremtő képzetek szülöttje,
 így boldogítna mindenütt: veled,
 o Lórikám tele volna a' világ.
 De nagyon is érhetőleg hirdeté
 egy átkozott nyelv vesztedet; fagyos
 szavával elhült életem tüze
 's rideg koporsód éjjelébe intelt.
 Onnan repülnek gondjaim közé
 a vad komorság, nyugtalan tűnődés,
 a képzéseknek gyász csoportival.
 Kedves Teremtmény! óh ha értheted,
 túl földi léted szűk határain
 utánad esdeklő szerelmemet,
 küldj egy sohajtást lelki bánatomnak:
 vigasztalás lesz tőled ez nekem —

¹ Kihúzva.

² Zárójelben: szívmaró nadály.

Mit? egy sohajtást? hah! hator kívánat!
 Ha van sohajtás túl a síron is,
 nincs boldog élet, csak cserélt keserv.
 Nyugodj te békén: e' bajok tavában
 sohajtok én helyetted, édesem,
 's végleheletemmel majdan elsohajtom
 sajkámat arra, hol te vígadol.

A' SZOLGA. (jó). Uram, a' lovak nyergelve állanak.

RÓNAY. Hogy gondolod jó Bandi, még ma estig
 otthon leszünk-é?

SZOLGA. Még ma? olly bizonynal
 mint, hogy itt vagyunk most. A' lovak nyugodtak
 úgy hánykolódnak, mintha új csatákba
 vágynák ragadni Urokat.

RÓNAY. (elragadtatva). Ó csaták!
 Elmúltatok ti, 's hála Istenütneknek!
 nem dulja semmi pallos e' Hazát.
 Megvittam a' veszélyes harcokat,
 és vissza tértem onnan, hol dicső
 halál borít el sok nemes Magyart,
 tizszerte több külnépek halmain.
 Alig pihent meg' küzködő hevem
 a' jó Barátok társaságiban,
 ím gyilkos hanggal, mint az ég tüze
 dörög a' halálnak hangja bús fűlemben.
 Miért vagy illy irtózatos nekem
 most épen ó halál? talán először
 most hallom e' szót? — Oh nem; hányszor hallám
 az ellenünk fent gyilkoló vasak
 csengésiben közelíteni őt felém!
 Láttam dűhében a' csaták között
 forgó¹ veszélyek több csoportival,
 láttam, midőn ezreknek halmain
 csikorgva dűlt a' vértiszívó halál.

LÓRD SZOLGA. (magában). Szerencse, hogy nem láttam őt, aligha
 meg nem tanúltam volna futni.

RÓNAY. 'S rám látogatva végzetetlen öblét
 elszórta minden rémeit, 's futott
 mert nem futottam én. Karom körül
 láttam kimulni sok jeles vitézt,
 's nem borzadott tetemem, szívem, fejem,
 nem változott borongva, sőt örültem
 látni, 's karom által szórni száz halált. —
 De melly különbség! — kedvesek valátok
 Lórámnak ajkai, 's még kívánatosb
 beszéde; éneke bájos hangjai
 az elhunyt dicsőink férfias korába
 andalogva vitték lelkemet.

De mi lett belőled, tárgya érzetemnek?

Lelked teremtdőnél mulat, kitől csak
 láttatni küldetél; 's így én, ha bár
 megjárom a' föld domború fölét,
 soha közelebb hozzád nem leszek. —

SZOLGA. (félre). Kell szólnom. Így ő estig elbeszél. (Rónayhoz).
 Uram, megengedjen, ma így haza
 nem érhetünk.

¹ forró?

RÓNAY. Nincs sürgető okom
 az elsietésre, az való; de itt
 nem nyughatom tovább: siettet egy
 gondolat hazám felé. Barátimat
 kevés időre, elhagyom tehát, hogy
 annak, kihez ha élne, szárnyakon sietnék,
 meglátva sírját vissza tántorogjak
 közökbe enyhíteni epedő keservemet.
 Megyek: lovannak nyomdokát aszály
 kövesse, hirdetője bánatomnak
 legyen egy előttem repkedő halálváz;
 térjen ki nékem, a' ki boldogabb
 ismérve társimról gyötrelmemet.
 Holnapra mondtam; még ma ott leszek,
 az éj kódébe rejtve tilkomat; jer Andor
 fűn, fán keresztül, 's bokrokon velem.

II Jelenés.

Boros hajlékában egy szoba.

BOROS *(asztal mellett gondolkodva ül).*
 INAS. *(belép).* Az Iródeák megérkezett Budáról.
 BOROS. Ha lerakódott, jöjön be; mondd neki.
 INAS. Értem, Uram *(el).*
 BOROS. Hej, Deák! tudom
 nagy szorgalommal dolgozát ügyemben;
 de szászoroznád azt, ha értenéd,
 melly nagy jutalmat rendelék neked,
 ha jól van elintézve rád bizott
 fele dolgainnak, melly sokat segít
 rajtam. *(Málits jó.)* No hát mi hír Budában Irnok?
 MÁLITS. Jó, mint ígértem. Üdvözlésemet
 boldog reménnyel nyujtom itt neked;
 mert teljesítve van parancsod általam.
 BOROS. Ugyan vitéz hangon beszélsz. Deák;
 és ha igazat beszélsz; nem is csekély
 érdemed előttem. —
 MÁLITS. — Olly igaz beszédem,
 valamint az, hogy tökéletes Deák
 vagyok.
 BOROS. Valóban hatalmas és derék
 tanút hozál: hogy' mondanád, ha tán
 disznót csinálna egykor a' tanítvány
 gyermek papirosán?
 MÁLITS. Hogyan?
 Porcum fecit in charta,
 ha ezt se tudnám! — nines-e jól találva?
 BOROS. Ó, jól; 's talán nem így beszélt-e hajdan
 Cicero, midőn America szélein
 pusztítva Rhódus Vármegyét bevette —
 MÁLITS *(közbeszólván újain erőködve számlálja.)*
 Jerikót, Czyprust, Babylont, — 's erős Fehérvárt.
 BOROS *(félre).* Ó képtelenség! Száz bak egy rakáson! *(Málitshoz)*
 Most már tudom mennyire igaz szavad:
 erős hitedhez mérem azt; de szólj
 közelebb jeles munkád felől.
 MÁLITS. Valóban
 az sok beszédbe került: sokat kívánt
 a' kába Rónay tölem hallani,

míg végre költeményes esküvéssel
's más áltanukkal béboríthatám
hiedelme gödreit, 's remény helyett
fagyos szorongást hagytam ott, magam
könnyű szemekkel, borzadó teemmel
színes keservet láttaték, midőn
ő tépelődve bút nevelt magának
éggel pokollal merkező hevében.
Láttam, 's sohajtva járdalék körüle;
's egyszerre hallok: «még ma, 's holnap itt
maradok Barátaim között, kik ő
utánna kedvesek szívemnek; és
egyedül vigasztalójim e' keservben.»
Ezt hallva jöttem, hogy sietve hírt
hozzak felőle hasznodért, Uram.

BOROS. Jól, bölcsen! — ám ezért, Deák, derék
jutalmat érdemelsz, de ezt továbbra!
Most, minthogy holnap itt lesz Rónay
az öreg Balázst körül veszem, 's ha csak
lehet, felét titkonnak áltadom
neki, vagy ha ezt nem bírja, harmadát;
Te is velem jössz, hogy — ha kell — tanú
lehezz; — ha majd Rónayt halottnak hírdetem,
mondd rá, hitesd el velők.

MÁLITS. Egészen úgy,
hogy mást se hidgyenek. (el)

III. Jelenés.

Török házában egy kert. LÓRIKA, és a Szobalány, JULI.

JULI. Engedj szavamnak, Aszszonyom, nehéz
gyötrelmeiddel ártasz életednek,
és nem segítesz bajodon általok.
Remélj: szerencse boldogítja majdan
reményedért szerelmedet, de ha
önként emésztődsz, tépve díszedet
nem léssz szerencséd elfogadni képes.

LÓRIKA. O Balgatag! mit ér tanácsod
ha jó szivedtől elvonom? valóban
többet segít az rajtam, hogy tudom
melly tiszta szívből intesz engemet,
mint sem czikornyás, száraz hangjaid.
Mi haszna mondod vízbe süllyedőnek
«Uszson ki a' partra» ha nem tud úszni,
bár mint tanítod arra messziről
ne vedd hajódba, elbukik. Tudom
Juli, káros életemnek a' kesergés
épesztve kízó gyilka jobb napimnak;
tudom, orvosolni ezt feletve kell:
ó de ki tanít meg így felejteni?
Add azt meg a' miért eped szívem,
enyhitve lesz mély bánatom, mivel
csak így felejtethem el. Ha tiltva nincs
történetekhez szabni érzetinket,
ha bút hoz a' rozsasz 's bánatot magával
's csak boldogot követ a' szelíd öröm,
ki tiltja nékem ennyi káiraiban
méltó könnyűkkel mosni arczomat?
Hidd el, — talán még nem tapasztalád,

- többet segít a' könnyezés szívünkön,
 mely más szemekből csörgedez miattunk,
 mint sok vigasztalás hiú szele.
- JULI. Melly tiszta szívvel áldozom sulyos
 fájdalmaidnak hü könnyüimet,
 azt látja Isten, Aszszonyom; 's ha több
 hasznodra folynának, nagyobb özönnel
 ereszteném most mint akár mikor:
 de mi haszna? szüntelen nagyúl
 és szinte épül bánatod segítő
 fájdalom által. — Vége a csatáknak!
 Győzöt hatalmas kárja Homosinknak,
 s majd vissza tér öledbe kedvesed,
 gögös nyomokkal nézve honnja földét,
 mellyen vitézül küzködött
- LÓRIKA. Ő vissza tér majd. Oh! mikor lesz a' még!
 's ha vissza tér is, mit nyer ő 's mit én?
 Majd látni fog tán, 's kérdezetlen azt
 feleli Atyám neki, hogy tovább mehet,
 vagy szárazon fogadva érteti
 vele mit reményhet. Átkozott az óra,
 melly vissza szerzé a' gyűlölt Borost
 az ősi jókba — Eddig hallgatott Atyám,
 's nyugodt szemekkel nézte Rónayt
 körülem, és most vissza tértekor
 vesztetre újúlnak ígéreti.
 Oh! én korán elkárhozott, Atyám
 ígéretének áldozatja lettem! —
 Nem néked élek, Drága Rónaym,
 's te sem nekem jössz vissza harczaidról;
 szép termetednél szebb, dicsőbb szived
 a' hősi gög, 's nem gyáva büszkeség
 másnak virágzanak karodban, édesem. — (Szünet.)
 De még reméllek egyben annyiból,
 hogy majd halasztást nyerhetek:
 's tán látom őt: és látni már elég lesz,
 ezt sejtí elmém' ellenére szívem
 's boldog jövőket fűz előbbi bűm
 helyébe; 's immár csillog egy remény.
 Oh hát halasztást kérek én Atyámtól
 meg tér azonban Kedvesem.
 Jer Juli Te jó tanácsadó valál,
 Kit én előbb csufolva megveték;
 Ezt súgja szívem: látni őt, elég lesz,
 's hogy láthatom még, azt el is hiszem.
- JULI. Isten vezesse nyelvedet, 's Atyád
 szívét puhítva esedezésidet
 engedje teljesedni. (el)

IV. Jelenés.

Török udvara. CSÓKA és JULI össze találkoznak.

CSÓKA. Hova sietsz Juliskám, állj meg egy kicsit.

JULI. Hagyj el kérlek, nincs kedvem semmihez.

CSÓKA. No de! Csak egy pár szóra állj meg; egy idő óta már nem is szólsz hozzám, 's olyan savanyún nézel felém, mint a' ki éretlen vadkörtét evett.

JULI. Ne kisérts, Kis Aszszonyunk nagyon szomorú; sajnálom szegénykét.

CSÓKA. Hiszen van időd (rá érsz) ötet sajnálni, mikor nem vagy velem.

JULI. Épen azért, hogy időm legyen ötet sajnálni, ereszszel magadtól.

CSÓKA. Ravasz lány vagy te Juli, 's úgy látszik engemet bolonddá tartasz; emlékezel-é mit mondtál egyszer nekem?

JULI. Emlékezem. De ugyan Pali mondd meg nekem, nem sajnos állapotban van é Kisaszszonyunk? Itt az Atyja erőlteti mindég, hogy ahhoz menjen, a' kit ő nem szenvedhet. Amott kedvese távolléte 's bizonytalan sorsa minden reménységtől megfosztja.

CSÓKA. De már így sajnálom ötet. Magam sem örömet vennék kivüled mást. Aztán kegyes, gyönyörű kis teremtés ám ez a' mi Urunk leánya; Mikor ő parancsol, mindég könnyebben ugrom, mint más szavára, ha bár könnyörög is.

JULI. Szép és jószívű Aszszony, az Isten áldja meg. Emlékezem, milyen inségben éltem szegény Anyám házában, mióta az Atyám (Isten nyugoszsza meg) elhagyott bennünket. Még alig voltam 8 esztendő, beteges Anyámnak terhére 's keserűségére nem bírhatván sok szomorúságimmal magam is félholtan hevertem alacson lakunkban. A zavaros idők siettették vesztünket. Ő a' kegyes Gyermekek, kevésbé korosabb nálamnál, nyájas szemmel pillantott reánk 's természeti jósága hozzánk vezette lépteit; sohajtott, midőn látta itt a' magához idejére hasonlót, az övétől különböző állapotban 's amott a' korosabb beteges Aszszonyt, segített gyermeki tehetsége szerint, s házához csalogatva étkekkel meg rakott. Így éledeztem én Anyámmal, így nevedezett korával a' jó Kis Aszszonynak jóvolta is. O de győznél elmondani minden csinjait! Elhunyt Anyjának sírjánál naponként leborulva buzgón fohászodik, a' gyepes sírhalmot könyűkkel áztatja, föl emelkedik lelke sohajtásával a' boldogultnak rokon lelkéhez, melly Alkotójánál múlat. O, és még is boldogtalan ő, a' ki engem boldogított. Mert nincs hatalmam rajta segíteni!

CSÓKA. És mért nincs nekem! O Juli, még eddig keveset gondoltam bajával, de most jobban szánom ötet mint akárki. — Maradj még Juli, ne siess úgy tőlem.

JULI. Félek tőled, mióta lopva meg csókoltál. Szilaj vagy, félek tőled, ereszszt.

CSÓKA. Ugyan ne mondd hogy szilaj vagyok; mióta megharagudtál rám nem merek szilajkodni. Most is olyan szelid vagyok, mint a' bárány; nem is merek veled czifrán beszélni, pedig tudod hogy eltudom keríteni, ha jó kedvem van. A' ki máskor hallott beszélni, ha most hallana, tán nem is ismérne meg. — Maradj még egy kisség.

JULI. Nem maradhatok mennem kell (*induló félben látja jöni Borost,*) ki jő itt? hah! megint az utálatos Boros.

CSÓKA (*ezalatt loppal megcsókolja Julit.*) Nesze, hát egy kis útra való (*elszalad.*)

JULI. A' csintalan megint meglöpött. Jó fi a' Jámbor, meg engedem neki, a' mit másnak nem könnyen bocsátanék meg. (*el*)

Közli: HALÁSZ GÁBOR.